

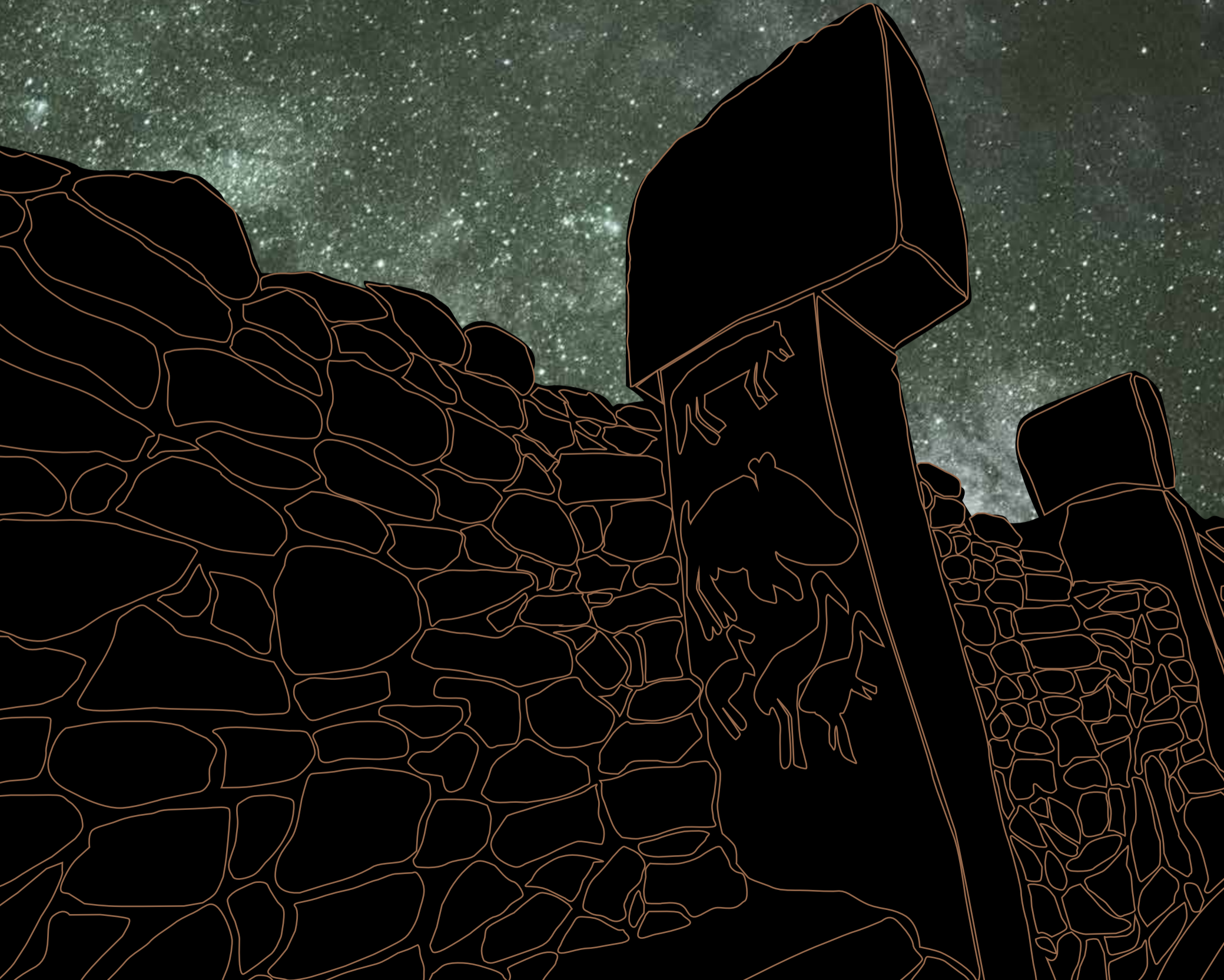
T.C. KÜLTÜR VE TURİZM
BAKANLIĞI
REPUBLIC OF TURKEY
MINISTRY OF CULTURE AND TOURISM

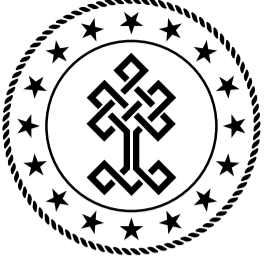

YILDIZ SARAYI
— VAKFI —
YILDIZ PALACE FOUNDATION

GÖBEKLİTEPE

İNSANLIK TARİHİ YENİDEN YAZILIYOR
HISTORY OF HUMANKIND IS REWRITTEN

**T.C. KÜLTÜR VE TURİZM
BAKANLIĞI**
REPUBLIC OF TURKEY
MINISTRY OF CULTURE AND TOURISM

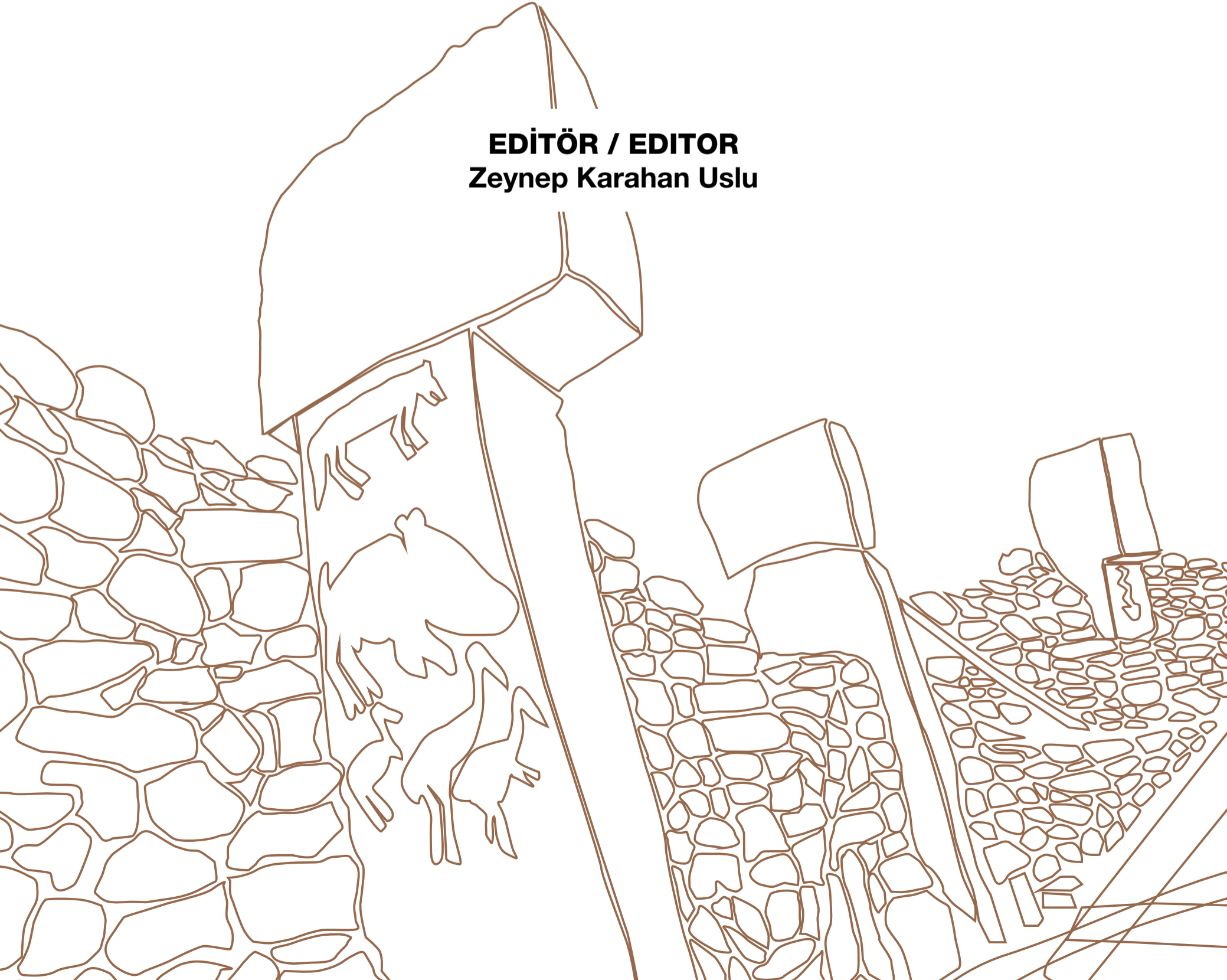

YILDIZ SARAYI
— VAKFI —
YILDIZ PALACE FOUNDATION

GÖBEKLİTEPE

**İNSANLIK TARİHİ YENİDEN YAZILIYOR
HISTORY OF HUMANKIND IS REWRITTEN**

EDİTÖR / EDITOR
Zeynep Karahan Uslu

**T.C. KÜLTÜR VE TURİZM
BAKANLIĞI**
REPUBLIC OF TURKEY
MINISTRY OF CULTURE AND TOURISM

YILDIZ SARAYI
— VAKFI —
YILDIZ PALACE FOUNDATION

GÖBEKLİTEPE

İNSANLIK TARİHİ YENİDEN YAZILIYOR
HISTORY OF HUMANKIND IS REWRITTEN

EDİTÖR / EDITOR

Zeynep Karahan Uslu

YAYIN KURULU / EDITORIAL BOARD

Ali İlker Tepeköy

Ayşe Ögüz

Can Bilgili

Hakkı Yıldırım

Mergül Kotil

FOTOĞRAFLAR / PHOTOS

Francesco Cicconi

İzzet Keribar

GİTYİ PROJE ASİSTANI / PROJECT ASSISTANT

Zeynep Gül Uzunkaya

ÇEVİREN / TRANSLATED BY

Nazlı Birgen

GRAFİK TASARIM / GRAPHIC DESIGN

Muzaffer Doğan

BASKI-CİLT / PRINT-BINDING

Plusone Basım Matbaa Ambalaj ve
Reklam San. Tic. Ltd. Şti.

TEŞEKKÜR / THANKS

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

Telif Hakları Genel Müdürlüğü

Türk Hava Yolları (THY)

iGA Havalimanı İşletmesi A.Ş.

Yunus Emre Enstitüsü

T.C. İtalya Büyükelçiliği

Ali Serim (YSV Yönetim Kurulu Üyesi)

Selin Bozkurt (YSV Yönetim Kurulu Üyesi)

ISBN

ISBN : 978-605-69881-1-0

İstanbul, Aralık 2019

Tüm hakları saklıdır.

Bu kitap Yıldız Sarayı Vakfı yayını olarak tüm yayın hakları Yıldız Sarayı Vakfı'na aittir, kitapta yer alan yazı ve fotoğraflar YSV'nden izin alınmadan fotokopi dahil, optik, elektronik ya da mekanik herhangi bir yolla kopyalanamaz ve çoğaltılamaz veya basılamaz.

All rights reserved

This book is a Yıldız Palace Foundation publication, with all publishing rights owned by the Yıldız Palace Foundation. The text and photographs contained in the present book may not be copied, reproduced or printed by any optical, electronic or mechanical means, including photocopying, without permission from YSV.

İçindekiler

Önsöz	Mehmet Nuri Ersoy (Kültür ve Turizm Bakanı)	12
Sunuş	Prof. Dr. Zeynep Karahan Uslu (YSV Mütevelli Heyet Başkanı).....	14
Göbekli Tepe’de 25 Yıllık Araştırma: Geçmiş ve Son Sonuçların Özeti	Lee Clare	17
Göbeklitepe Benzeri Yeni Neolitik Merkezler	Bahattin Çelik	39
Göbeklitepe’deki Olası Astronomik Referanslar	Giulio Magli	71
Yazarlar hakkında		170

Contents

Preface	Mehmet Nuri Ersoy (Minister of Culture and Tourism).....	12
Foreword	Prof. Zeynep Karahan Uslu (Chairwoman of the Board of Trustees of YSV)	14
25 Years of Reserach at Göbekli Tepe: A Summary of Past and Recent Results	17
	Lee Clare	
New Neolithic Centers Similar to Göbeklitepe	39
	Bahattin Çelik	
The Possible Astronomical References for Göbeklitepe	71
	Giulio Magli	
About Authors	170

SUNUŞ

İnsanlığın tarih boyunca temel çabası yaşadığı Dünya'yı, varlığını anlamlandırabilme, buradan hareketle yaşam koşullarını iyileştirebilmektir. Arkeoloji ve tarihin gizemli koridorlarıysa, insanoğluna bu arayışında katkı sunmakta, bitimsiz yolunu aydınlatmaktadır. "Tarihin 0 Noktası" olarak ifade edilen, 12 bin yıl önceki hikayemize yolculuk imkanı sağlayan, ikonik kült merkezi Göbeklitepe'de, bu bağlamda, yeni kavrayışlar kazanmak için muadili olmayan bir armağandır.

Şanlıurfa şehri ise Göbeklitepe'yle sınırlanmaksızın; Nevali Çori, Taşlı Tepe, Harbetsuvan Tepesi, Sefer Tepe, Ayanlar Höyük, Hamzan Tepe, Yeni Mahalle (Balıklıgöl Höyüğü), Kurt Tepesi ören yerleriyle, tümüyle kavramamızın yüzyıllar süreceği cazibe merkezlerindedir. Kent uzun bin yıllardır farklı medeniyetlerden beslenmiş, mevcudiyetini devam ettirmiştir. Diğer ifadesiyle Şanlıurfa insanlığın "ortak hikayesi"nin "anlatıcısı"dır. Farklı yönleriyle ele aldığımızda; ilk kültüre alınmış tahılların incelenmesinden, ilgili dönemde bölgede yaşayan hayvan ve insan kalıntılarına yapılacak DNA analizlerine dek hazine kıymetinde bilgiler bulgulanma sürecindedir. Göbeklitepe Buzul Çağı'ndan Neolitik Çağ'a geçişle ilgili tüm teorileri dönüştürmekte, alışıldık ezberleri bozarak, avcı-toplayıcı yaşam biçiminden, yerleşik düzene geçişe, inanç sistemlerinden, sanatın gelişimine dair yepyeni kavrayışlara imkan sağlamaktadır. Çağımızın en önemli arkeolojik keşfi, ilk tapınağı, pek çok yönüyle halen gizemini korumakta, tarihin teleskobundan bugüne ulaşan bir enstantaneymişçesine karşımızda durarak, fısıldadığı sırlarına kulak vermemizi beklemektedir.

Turizmaracılığıyla da, hepimizi ilgilendiren bu değer, geniş kitlelerle buluşmaktadır. Göbeklitepe'yi görmek, insan olma ortak paydasının gücünü ve gerçekliğini zihinlerde belirginleştirmekte, çatışmacı yaklaşımların anlamsızlığını yeniden fark ettirmektedir.

Göbeklitepe, Yıldız Sarayı Vakfımızca yürütülen "İnsanlık Tarihi Yeniden Yazılıyor (GİTY)" uluslararası projemizin adlandırmasında yer aldığı gibi; farklı bilim alanlarında, farklı keşiflere neden olan ve olmaya devam edecek kültür mirasımızdır. Tarihin kalıcı milletleri arasında yer alma sorumluluğunun gereği ise, kâbil-i gayr-ı kıyâs zenginliğimize dair küresel farkındalığı genişletmektir. YSV olarak da; geçmişin şifrelerine vakıf olmamızı sağlayacak, farklı toplumlarla kurduğumuz kültürlerarası iletişimi güçlendirerek, medeniyetin yapı taşı Göbeklitepe'nin bilinirliğinin artmasına katkı veren, İtalya ve Türkiye'de yürütülen bu kültür diplomasisi çalışmasını oluşturmaktan onur duyuyoruz. GİTY Projesi kapsamındaki panel, sergi, kitap çalışmalarımızla, üstün evrensel değerimizin tanıtımının parçası olmamızı mümkün kılan, Kültür ve Turizm Bakanlığı Telif Hakları Genel Müdürlüğü'ne, sponsor kuruluşlarımız THY ve İGA'ya şükranlarımızı sunuyoruz. Göbeklitepe'nin "kendimizi bilme" maceramıza tuttuğu ışık kadar, aynı kökten gelen bizleri "kendimize getirmek" adına sunduğu eşsiz imkanın da daha fazla değerlendirildiği, yarınlar temenni ediyoruz.

Prof. Dr. Zeynep Karahan Uslu
YSV Mütevelli Heyet Başkanı

FOREWORD

The history of mankind is characterized by the continuous effort to lend meaning to the world in which we live and our existence, in order to improve our living conditions. The mysterious labyrinths of archaeology and history provide a valuable contribution to this research, illuminating its endless paths. In this regard, the iconic Göbeklitepe cult centre, called “the zero point in history”, which enables us to undertake a journey through our history 12.000 years ago, is an unparalleled gift for acquiring new insights.

The city of Şanlıurfa, which is home to not only Göbekli Tepe but also other important archaeological sites including Nevalı Çori, Taşlı Tepe, Harbetsuvan Tepesi, Sefer Tepe, Ayanlar Höyük, Hamzan Tepe and Yeni Mahalle (Balıklıgöl Tumulus), is one of the centers of attraction whose treasures require centuries to be fully understood. Throughout its thousands of years of history, the city has survived by feeding from different civilizations. In other words, she is a “narrator” of the “common history” of mankind. Under various aspects, from the study of the first cultivars of domesticated wheat to the DNA analysis on the remains of animals and humans living in the region during the period in question, the discovery of a treasure trove of precious information is underway. Göbeklitepe offers us a paradigm shift by revolutionizing all the theories related to the passage from the Ice Age to the Neolithic and suggests new interpretations on the transformation of hunter-gatherers into farmers and the development and evolution of belief systems and art. The most important archaeological discovery of our era, defined as the oldest temple in the world is still largely shrouded in mystery and waiting to whisper its secrets to us.

Through tourism, this heritage of great value for all of us meets with the masses. Visiting Göbeklitepe reminds us of the strength of our common denominator to be part of the same humanity, underlining once again the nonsense of all conflicts.

As expressed in the title of the international project “The History of Humankind is Rewritten” carried out by the Yıldız Palace Foundation (YSV), Göbeklitepe is a cultural heritage that stimulates new discoveries in different scientific disciplines. The responsibility of being among the enduring nations of history requires an effort to create a greater global awareness of our cultural wealth. As YSV, we are honored to give life to this project of cultural diplomacy aimed at strengthening intercultural communication through the promotion of Göbeklitepe the foundation stone of civilization, carried out in Italy and Turkey.

We give our heartfelt thanks to the Directorate General of Copyrights of the Ministry of Culture and Tourism of Turkey and also to our sponsors THY and IGA for giving us the opportunity to be part of the efforts that promoting this priceless universal heritage through the organizing conferences, exhibitions and publishing books.

Exploring the past secrets of humanity will illuminate our way in an effort to have a better future. In this respect, Göbeklitepe offers us unique opportunities understand ourselves and reunite with the same roots of humanity.

Prof. Zeynep Karahan Uslu
Chairwoman of the Board of Trustees of YSV

Elinizdeki kitap Yıldız Sarayı Vakfı (YSV) tarafından, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın desteğiyle gerçekleştirilen proje kapsamında sunulmuş tebliğlerin, makaleleştirilmesi ile oluşmuştur.

2019'un "Göbeklitepe Yılı" olarak ilan edilmesi çerçevesinde Vakıf olarak yürüttüğümüz çalışmalarımızla, ülkemizin sahip olduğu bu arkeolojik hazinenin kıymetinin, evrensel ölçekte yaygınlaşmasında nefer olan, sivil toplum paydaşları arasında yer almak amaçlanmıştır. YSV'nin uluslararası nitelikteki bir dizi faaliyetinin çıktıları arasında yer alan eser aracılığıyla, farklı toplumlara ulaşılarak, insanlığın ortak belleğine derinlikli katkılar sunan, ikonik kült merkezi Göbeklitepe'nin çekiciliğini yansıtmak, kültür diplomasisi alanında da ülkemizin konumlanışına katma değer sunmak hedeflenmiştir.

This book is a publication of Yıldız Palace Foundation (YSV) and it is composed of edited versions of the papers presented at the conference held within the scope of the project supported by the Ministry of Culture and Tourism of Turkey.

Due to 2019 was declared as Göbeklitepe Year, YSV aimed to carry out activities to raise global awareness about this invaluable archaeological treasure of humanity. As one of the outputs of the project conducted by YSV, this book is to show the importance and uniqueness of the iconic cult center Göbeklitepe to the international community. On the other hand, besides the promotional and scientific aspects, this book is also a result of the cultural diplomacy works of YSV.